

Redactie adres:
Droevendaalsesteeg 33
6708 PB Wageningen
e-mail: majabij@hotmail.com
0317-428947

Redactie:
Maja Roodbergen

Nieuwsbrief van de Beverwerkgroep Nederland-VZZ No.

nr 9, december 2001

Doordat enige bestuursleden een aantal maanden in het verre buitenland hebben doorgebracht, verschijnt deze Castor iets later. Dat is ook wel te merken: de redactie heeft moeite moeten doen om alles op één A3-tje te krijgen. Daarom houdt zij het zelf maar kort: veel leesplezier!

De redactie

BERICHTEN VAN HET BESTUUR

Voorzitterswisseling

Na vijf jaar voorzitter van de werkgroep te zijn geweest, vond ik het om verschillende redenen tijd worden om met deze functie te stoppen. De belangrijkste reden is wel dat ik het gezond vind als iemand anders eens de kar gaat trekken en de lijn binnen de werkgroep bepaald. Daarnaast heeft een week maar een beperkt aantal uren en je kunt nu eenmaal niet alles doen. Mijn opvolger heb ik inmiddels gevonden in Teun Baarspul. Bij de meesten onder jullie is Teun een bekende, aangezien hij vanaf het begin van de werkgroep bestuurslid en een actief lid is geweest, totdat hij half 2000 naar Amerika vertrok. Inmiddels is hij weer terug en hij is bereid om de taak van voorzitter over te nemen. Ik wens hem daarbij veel succes en veel plezier. Zelf blijf ik actief in het bestuur als algemeen bestuurslid.

Vilmar Dijkstra

TOEKOMST VOOR DE BEVER IN LIMBURG

De komende jaren zal in Limburg veel aandacht worden besteed aan de bever en zijn rol in het ecosysteem. In 2001 is namelijk het project "Toekomst voor de Bever in Limburg" van start gegaan. In opdracht van de Provincie Limburg voert Stichting Ark het project uit in nauwe samenwerking met Rijkswaterstaat, Waterschap Peel en Maasvallei, Waterschap Roer en Overmaas, Zuiveringschap Limburg, Stichting het Limburgs Landschap, Staatsbosbeheer en Vereniging Natuurmonumenten. De doelstelling van het project is de vestiging van een duurzame populatie in Limburg.

Het project voorziet in het nemen van beschermingsmaatregelen, de uitvoering van biotoopherstel en het geven van voorlichting aan de Limburgse bevolking. Bovendien zullen tussen 2002 en 2005 tien families worden uitgezet in geschikte leefgebieden in Noord- en Midden-Limburg.

Schakel tussen Eifel en Biesbosch

Het stimuleren van een levensvatbare beverpopulatie in Limburg past goed in het streven van de Rijksoverheid om in het Nederlandse rivierengebied een duurzame populatie bevers te krijgen. Binnen het stroomgebied van de Maas vormt Limburg een schakel tussen de populatie in de Noord-Eifel (Duitsland) en die van de Biesbosch.

Momenteel leven er acht solitaire bevers verspreid over Limburg en aangrenzende delen in Duitsland (3 in Noord-Limburg, 3 in Midden-Limburg en 2 langs de Worm in Zuid-Limburg). Het is aannemelijk dat deze dieren afkomstig zijn van het uitzetproject in de Eifel, alwaar tussen 1981-1989 effectief maximaal 9 bevers zijn losgelaten. De omvang van de Eifel-populatie wordt geschat op 40-60 dieren.

Geschikte leefgebieden

Onderzoek naar mogelijke leefgebieden in Limburg wees uit dat er momenteel ruimte is voor ca. 150 bevers. Het kerngebied wordt gevormd door de Maasplassen en beekdalen in Midden-Limburg. Oude Maasmeanders en beken langs de Zandmaas in Noord-Limburg vormen daarnaast ook geschikte leefgebieden. Door de realisatie van natuurontwikkeling in beekdalen, Maasplassen en langs de rivier (Grensmaas) zal het biotoopaanbod in de toekomst verder toenemen.

Bijplaatsing

Omdat verwacht wordt dat de autonome vestiging van een levensvatbare populatie bevers in Limburg vanuit de Eifel slechts moeizaam zal verlopen, is voorgesteld om ter versterking van dit proces 10 beverparen (Elbe-ondersoort) bij te plaatsen. Omdat er momenteel sprake is van verspreid levende ongepaarde dieren is de kans groot dat veel individuen uitsterven voordat ze zich hebben voortgeplant. Bovendien is Limburg zonder bijplaatsing afhankelijk van een kleine, genetisch weinig gevarieerde bronpopulatie. Door bijplaatsing wordt de genetische variatie vergroot hetgeen de levensvatbaarheid van de populatie op termijn verbetert.

De sleutelrol die bevers in watersystemen vervullen, is een ander argument om de opbouw van een populatie in Limburg te bespoedigen.

Het spreekt voor zich dat het bijplaatsen van bevers gepaard zal gaan met onderzoek naar hun biotoopgebruik en hun voortplantingsgedrag.

Bescherming en biotoopherstel

De Limburgse waterschappen die verantwoordelijk zijn voor de bestrijding van muskus- en beverratten, hebben toegezegd om hun vangmethoden af te stemmen op de komst van de bever. Zo wordt op plaatsen waar een bever leeft geëxperimenteerd met zogenaamde levendvangkooien. Hiermee kunnen beverratten levend worden gevangen. Wanneer onverhoopt een (jonge) bever in zo'n kooi belandt, kan die dus worden losgelaten.

Behalve de waterschappen werken Rijkswaterstaat en de drie natuurorganisaties aan biotoopherstel. Langs de Maas en diverse beken worden natuurlijke oevers gerealiseerd met voldoende voedsel (bosopslag), rust en gelegenheid tot het maken van een oeverhol of burcht.

Steutelrol langs beken en rivieren

De terugkeer van de bever in Limburg – alwaar de soort minstens twee eeuwen is uitgeroeid – is van groot belang voor het herstel van natuurlijke watersystemen.

Door hun vraat aan houtigen langs rivieren, beken en meren zorgen bevers voor meer variatie in de oeverbegroeiing en in het water (denk aan omgevallen bomen). Langs de Maas kan de bever in de toekomst plaatselijk zorgen voor het openhouden van hoogwater- en nevengeulen opdat doorstroming mogelijk blijft. Van deze variatie profiteren allerlei plant- en diersoorten zoals water- en moerasplanten, vissen, amfibieën en libellen. Omgevallen bomen in beken stimuleren bovendien het natuurlijke meandergedrag van rechtgetrokken beken.

Langs kleine beken leveren bevers als dammenbouwers een aanzienlijke bijdrage aan de dynamiek in het beekdal. Door opstuwing ontstaan bevermeertjes met stilstaand water in een stromend systeem. Daar kan zich dan moeras met alles er op en er aanontwikkelen. Het opstuwen van water door beverdammen vergroot het retentievermogen van een beekdal, wat gunstig is tijdens overstromingen en in droge perioden. Op een plek in Noord-Limburg zijn overigens al geruime tijd twee heuse beverdammen aanwezig, een unicum voor Nederland!

Verwacht wordt dat de terugkeer van de bever door de Limburgse bevolking positief zal worden gewaardeerd. Voor eventuele overlast door dammen en vraatschade worden in dit project oplossingen voorzien in de vorm van o.a. gedoogovereenkomsten of grondverwerving.

Gijs Kurstjens

EEN VELDDAG IN LIMBURG.

Met een kleine groep van de Bever Werkgroep Nederland van de VZZ op stap om een aantal plekken (Leerkes Ven en de Swalm) te bezoeken waar een bever voorkomt in Limburg. We waren met zijn vieren, genoeg om enkele gebieden goed te bekijken en om er lekker doorheen te struinen. Enkele leden van de groep waren onbekend met deze gebieden. De groep bestond uit Vilmar Dijkstra, Albin Hunia, Gijs Kurstjens en mijzelf. Op deze dag werden enkele belangwekkende vondsten gedaan die de moeite waard zijn om vastgelegd te worden.

Leerkes Ven

Dit gebied ligt in de gemeente Heel en is een voormalig grindgat dat gedeeltelijk weer is volgestort. De omliggende gronden hebben een agrarische bestemming. Rondom de overgebleven plas is het gebied ingericht voor recreatieve doeleinden; een dagstrand voor vertier en waterplezier, wandelpaden en vlonders om een hengeltje uit te gooien. In 1993 werd er in de buurt van dit gebied een dode bever gevonden op de snelweg A2. In 1996 werd er nogmaals een dode bever aangetroffen, ditmaal op de Thornerweg. De

meest recente bevermelding uit dit gebied werd gedaan door John van den Berg uit Heel. Er waren enkele overduidelijke vraatsporen aangetroffen en ook vastgelegd op fotomateriaal.

In een eerder bezoek van mij aan dit gebied op 15 januari 2001, werden op zo'n 15 locaties vraatsporen aangetroffen. Verder lag er een dunne ijslaag op het water en werd er op één plek een bellenspoor gezien. Dit bellenspoor ging de oever in. Op dezelfde plek lagen verschillende vraattakken. Dit is typisch iets voor een bever: voor de winter legt hij een wintervoorraad aan van vers afgeknaagde takken in het water. Dit hol kon wel eens een bever bevatten.

Op de velddag (28 april 2001) bewonderden we de knaagboom aan de linkerkant van het wandelbrugje. De groep vond het ene knaagspoor na het andere, verse, half oude, verkleurde en oude knaagsporen. De oever werd nadrukkelijk afgezocht naar daglegers. Onder het braamstruweel werd goedgekeken of er sporen waren, niet erg overtuigende zitplekjes werden gevonden. Bij de steilste oeverkant waar het vermoedelijke beverhol ligt, waren op drie plekken ingangen in de oever. In het water kon je een waaier zien die dieper uitgesleten was. Eendassenburcht, maar dan onder water. Mogelijk dat hier de bever in zit, maar het kan ook goed dat het een gewone beverratburcht is. Verder steeds vraatsporen van bever langs de oever. Dan zien we op een plek een hoop van takken en zwarte modder. Een echtebeverburcht is het (nog) niet, het is een zogenaamde combiburcht. Het eilandje heeft twee onderwater-ingangen, die toegang verschaffen naar het beverhol. Op enkele plekken zijn andere oude ingangen van muskusrat dichtgestopt met modder en kleine takken. Op het eilandje boven het hol is een opeenstapeling van takken, planken en een boompaal. De eerste aanzet van een Limburgse beverburcht is te zien.

De Swalm

Deze rivier ligt in Midden-Limburg in de gemeente Swalmen. De eerste vondsten zijn beschreven in eeneerder verschenen artikel (Jansen 2000).

Op de velddag (28 april 2001) gingen we vanaf het Station Swalmen richting de oude ruïne de Borg. We liepen langs Oudenhof de steilrand af naar de grote knaagboom. Hier was geen nieuwe activiteit te zien. Dan maar verder langs de steilrand lopen. In juni 2000 hadden we met enkele mensen (Rozemarijn de Jong, Maja Roodbergen, Arno Buskens en ik) gepost langs de Swalm. Arno en ik hadden gezeten bij een grote zomereik. Vanaf dit punt hadden we toen ook een bever zien opduiken in de Swalm. Laat ons nu een pijp vinden die open gezakt was. In de gang van deze pijp lagen overal grove houtsnippers. We hadden toen dus gepost op het Beverhol!!

Nog vol van deze vondst liepen we verder naar een andere knaagboom dichtbij het ruige grasland met jonge aanplant van essen. De knaagboom, een knotwilg, lag geheel over de Swalm heen. De boom was waarschijnlijk gewoon omgewaaid. Onder deze boom was wat bijzonders te zien. We gingen er naar toe en zagen dat het een gegraven kanaaltje was, een zogenaamd beverkanaal. Het is een ondiep geultje van ongeveer een halve meter lang waarin water staat. Deze beverkanaaltjes worden gegraven om via het water bij voedsel te kunnen komen.

Na deze vondsten konden we terug kijken op een geslaagde

velddag.

Wouter Jansen

BEVER-TRANSECT-TELLINGEN IN DE BIESBOSCH

Zoals in de vorige Castor al werd aangekondigd, zijn we afgelopen zomer weer begonnen met het monitoren van de bevers in de Biesbosch. De methode die we nu gebruiken is echter totaal verschillend van de voorgaande methode. In het kort worden hier de methode en de resultaten over 2001 besproken.

Verspreid over de drie deelgebieden van Het Nationaal Park De Biesbosch zijn tien kanoroutes neergelegd (Brabantse Biesbosch 6, Sliedrechtse B. 2, Dordtse B. 2). Iedere kanoroute is ongeveer 6 km lang. Ieder jaar worden deze routes op drie zomeravonden gevaren en daarbij worden de waargenomen bevers genoteerd. Door dit aankomende jaren op dezelfde wijze uit te voeren, zijn de gegevens met elkaar te vergelijken en kunnen er uitspraken gedaan worden over de aantalsontwikkeling.

De bereidheid om mee te werken was groot; in totaal 39 mensen, die goed waren voor 74 mensavonden. Tijdens het varen van de transecten werden 31 bevers waargenomen, waarvan 4 jonge bevers. Op de terugweg werden nog eens 15 bevers waargenomen. Het weer was ons goed gezind; of de regen stopte net voordat we het veld ingingen of begon net nadat we weer binnen waren. Naast bevers werden de volgende andere zoogdiersoorten gezien: watervleermuis, meervleermuis, laatvlieger, gewone en ruige dwergvleermuis, konijn, woelrat, muskusrat, beverrat, bruine rat en ree.

Het lijkt een methode te zijn die goed kan werken, maar dat kan pas over enkele jaren echt beoordeeld worden. Wel zullen er enkele kleine aanpassingen noodzakelijk zijn.

De personen die hebben meegewerkt krijgen binnenkort het rapport thuisgestuurd. Heb je afgelopen zomer niet meegewerkt en wil je meer informatie, dan kun je het rapport bij de VZZ bestellen: 026-3705318; VZZ-leden: Fl. 7,50, niet VZZ-leden: Fl.9,- (exl. verzendkosten).

Vilmar Dijkstra

DE BEVERS IN DE GELDERSE POORT

Aantalsontwikkelingen

In het gebied van de Gelderse werden in het najaar van 1999 nog vier bevers afkomstig uit het Elbegebied uitgezet. In 2000 zijn er geen bevers meer geherintroduceerd.

In 2000 werden twee subadulte vrouwtjes dood aangetroffen, waarvan één als verkeersslachtoffer.

In totaal waren er in maart 2001 zeker tien families of beverparen verspreid in de Gelderse Poort aanwezig. Daarnaast waren er nog twee vestigingen van eenlingen. Van nog eens drie vestigingen is vermoedelijk sprake van satellietvestigingen binnen bestaande families.

Stroomafwaarts van de Gelderse Poort zijn in het rivierengebied twee vestigingen van eenlingen aanwezig: in de Blauwe Kamer langs de Rijn tussen Wageningen en Rhenen en in de Kil van Hurwenen bij Zaltbommel.

Vooraf in de afzonderlijke plassenstelsels ontwikkelt zich een complexe sociale structuur binnen de aanwezige groep dieren. Soms vormen daarbij jonge dieren aparte (tijdelijke) satellietvestigingen, maar ook "vreemde" dieren kunnen zich aansluiten. Tot nu toe lijkt daarbij sprake van één zich voortplantende eenheid.

Het aantal bevers aan het eind van de winter lijkt zich over de laatste twee jaar met ca. 40 stuks enigszins te stabiliseren. Hierbij wordt aangenomen dat families met een geregelde voortplanting in de winter uit gemiddeld 4 dieren zullen bestaan. Er zijn te weinig waarnemingen gedaan om een betere schatting te kunnen maken.

Voortplanting

In het seizoen 1999 werd bij 3 paren met zekerheid de aanwezigheid van jongen vastgesteld, en voor twee paren kon hierover geen duidelijkheid worden verkregen. In 2000 is bij 5 paren de aanwezigheid van jongen vastgesteld, met behulp van directe waarnemingen en van sporen. Het percentage van de paren dat zich kan voortplanten, blijft tot nu toe jaarlijks rond de 50 % schommelen.

Verder is het dikwijls onduidelijk om hoeveel jongen het per paar gaat. Voor het seizoen 2000 werd bij twee paren de waarneming van één jong gedaan. Dit betekent dan nog niet dat er ook daadwerkelijk maar één jonge bever aanwezig is. Het reproductiesucces lijkt vergelijkbaar met dat van de populatie in de Biesbosch. Dit is te laag voor een snelle groei, waardoor de populatie nog steeds in een kritieke fase verkeert.

Uit: *F. Niewold 2001. De bevers in de Gelderse Poort en elders in Nederland in 2000. Tussenrapport 2001. Alterra, Wageningen.*

Freek Niewold

BEVERS IN FLEVOLAND

In 2001 hebben 19 mensen zich weer ingespannen voor de bever. In februari worden de bekende beverburchten bezocht en bekeken op sporen van bewoning. Indien de burchten nog steeds bezet lijken worden ze opgenomen in de telling. Vervolgens worden in juni en juli alle burchten simultaan geteld. Onderzocht wordt hoeveel adulten, jaarlingen en jongen minimaal gezien worden.

Het blijkt dat vijf burchten nog bezet zijn en dat er minimaal tien dieren aanwezig zijn. Bij een burcht in het Natuurpark is een jong gezien. Ook buiten het Natuurpark zijn bij twee burchten indicaties (aanslepen van takken naar de burcht) dat er jongen zijn geweest. Hier zijn de jongen echter nooit gezien. Knaagsporen ver verwijderd van de bekende burchten suggereren dat de bever op meer plaatsen in Flevoland aanwezig is. Zo zijn er verse sporen gevonden in het Wilgenbos (klinkt al goed), bij het kasteel van Almere (een bever die blijkbaar van allure houdt) en aan de Priemtocht (gemeente Zeewolde). Ontwikkelingen die gevolgd moeten worden.

Ondertussen reproduceren de bevers in het beververblijf van het Natuurpark zich verder. In het omheinde deel zijn zeven bevers waargenomen waaronder twee jongen. Hier waren vorig jaar ook al jongen gezien. De vraag rijst wat er met deze bevers moet gebeuren. Introductieprogramma's in de Biesbosch en Gelderse Poort zijn gestopt, waardoor de

gefokte bevers nergens in de vrije natuur uitgezet mogen worden. Bijplaatsing in Flevoland zou overwogen moeten worden want de genetische basis is nog wel erg smal. Wellicht een leuk discussiepunt tijdens de Algemene

Ledenvergadering.

Jeroen Reinbold

VOORLOPIGE

datum en plaats

ALGEMENE

LEDENVERGADERING:

9 februari 2002

Natuurpark Lelystad

CASTOR

Nieuwsbrief van de Beverwerkgroep Nederland-VZZ
